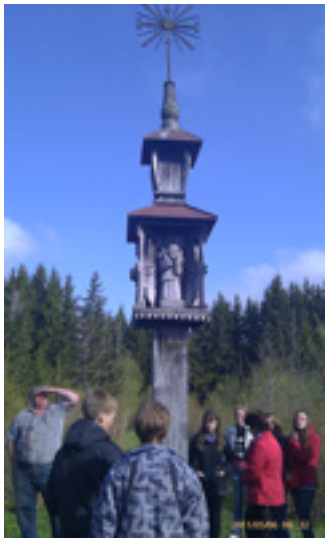

Vėl krinta ašaros ant kapo

Gegužės 6 dieną, penktadienį, Nemunėlio Radviliškio pagrindinės mokyklos 7 klasės mokiniai su savo auklėtoja, istorijos mokytoja Audrone Navalinskiene bei Latvelių girininkijos girininko pavaduotoju Algirdu Trybe, aplankė 1863 metų sukilimo dalyvių kapavietę ir pasodino gėlių, liaudyje vadinamų „ašarėlių“.

Apie koplytstulpį

Pirmiausia aplankėme koplytstulpį, pastatytą 1993 metais mūšio lauko viduryje, ant aukštumėlės. Čia į mus žvelgė ne tik lietuviškas rūpintojėlis, bet ir sukilimo personažai: valstietis, dvasininkas ir lietuvė motina, nesulaukianti grįžtančių sūnų. Skulptūros autorius – Saulius Kontrimas. Koplytstulpį sukūrė Algirdas ir Vaidotas Butkevičiai.

Apie gėlę

...kurią akcijai padovanojo mokyklos direktorė Saulė Venckūnienė.

„Kai aš buvau dar vaikas, ši gėlė augo ir mūsų namuose, darželyje po langu. Kartą paklausiau mamos, kaip ji vadinasi. Mama atsakė, kad dabar vieni ją vadina „auskarėliu“, kiti – „pakabučiu“, bet seniai seniai močiutė sakiusi, kad ši gėlė – tai „paliokų ašaros“. „Paliokais“ tada vadinti sukilėliai, matyt, nuo sulietuvinto žodžio „poliak“. Pasak legendos, buvęs mūšis, žuvę daug jaunų vyrų, o ant jų kapo išaugusi iki tol nematyta šiuose kraštuose gėlė, kuri kruvinų ašarų kekėmis apraudojusi sunkią sukilėlių dalią – jauniems žūti už Tėvynę. Taip kadaise kalbėjo sena močiutė, sukilimo amžininkė, gyvenusi tolokai nuo šių vietų, Pabiržės valsčiuje. Ir kada aš, būdamas paaugliu, praėjus nuo sukilimo daugiau kaip 100 metų, apsilankiau Gudiškyje, apie čia buvusį kaimelį bylojo tik apsamanoję pamatų akmenys, tačiau ant sukilėlių kapo tebežydėjo „paliokų ašaros“. Praėjo dar keli dešimtmečiai, ir gėlė išnyko“, - kalbėjo Latvelių girininkijos girininko pavaduotojas Algirdas Trybė. Todėl mes, prisimindami, o gal patvirtindami šį pasakojimą, vėl pasodinome „auskarėlių-paliokų ašarų“ ant sukilėlių kapo, kaip prisiminimą apie gražią anų laikų legendą. Tegul byra žiedų ašaros, nes gyvieji jau seniai neberauda ant šito žemės kauburėlio.

Apie Juodąjį Liekną

Vingiuotas ir šlapias miško keliukas staiga neria žemyn į Gervelės brastą ir, tarsi susigėdęs, kad tapo dar šlapesnis, slepiasi tarp medžių. Tik retas sukilėlių kapo lankytojas išdrįsta persikelti samanotu išvirtusio medžio kamienu į kitą gana plataus griovio, kitados buvusio Gervelės upeliu, pusę. Tada, paėjus kelias dešimtis žingsnių gilyn į mišką, atsiveria įspūdingas raistas, pavadintas šiurpoku, Juodojo Liekno vardu. Pradžioje, ant sausesnių pakilimų, dar rymo šimtametės eglės, toliau - tik išlakūs juodalksniai skalauja savo šaknis tamsiame vandenyje, tik klastingai telkšo užakę akivarai, pakraščiais šnarėdami su pasaususiomis nendrėmis. Kitados iš šio raisto sruvo plati lėta tėkmė, neturinti nei aiškios vagos, nei krantų, vadinama taip pat Juoduoju Lieknu. Tingiai nuplaukusi į šiaurę keletą kilometrų, įsiliedavo į kitą Gervelės upelį. Nors šiandien raistas apsausintas, apkastas iš abiejų pusių giliais grioviais, bet dabar, gegužės pradžioje, vis dar sunkiai praeinamas. Belieka tik įsivaizduoti, kaip jis atrodė beveik prieš šimtą penkiasdešimt metų, tą šaltą gegužės rytą, kur, pasak biržiečio, knygos „Prabėgę metai“ autoriaus Valentino Dagio, „prasiveržę iš apsupimo, murkdėsi sukilėliai. Čia giliai klimpo kazokų arkliai, o pėsti kareiviai be raitelių pagalbos nedrįso toliau persekioti besitraukiančiųjų. Gal ir dabar gūdžiomis naktimis čia tebežvanga bebaigią surūdyti dalgiai, o juodų akivarų plotuose lyg žaltvykslės klaidžioja nelaimingųjų vėlės.“

Šiuo metu kautynių laukas, raistas ir kiti aplinkiniai miško sklypai paskelbti saugomų objektų kraštovaizdžio draustiniu.

Istorijos mokytoja Nijolė Navalinskienė ir

Latvelių girininkijos girininko pavaduotojas Algirdas Trybė